บทที่ ๑

ความเป็นมาและความสำคัญของศาสตร์พระราชา

ผศ.แพรภัทรา เขียวชะอุ่ม

คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

๑. ความหมายของศาสตร์พระราชา
๒. ความเป็นมาของศาสตร์พระราชา
๓. ความสำคัญของศาสตร์พระราชา
๔. ประเภทของศาสตร์พระราชา
๕. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา
๖. บทสรุป
๗. คำถามทบทวน

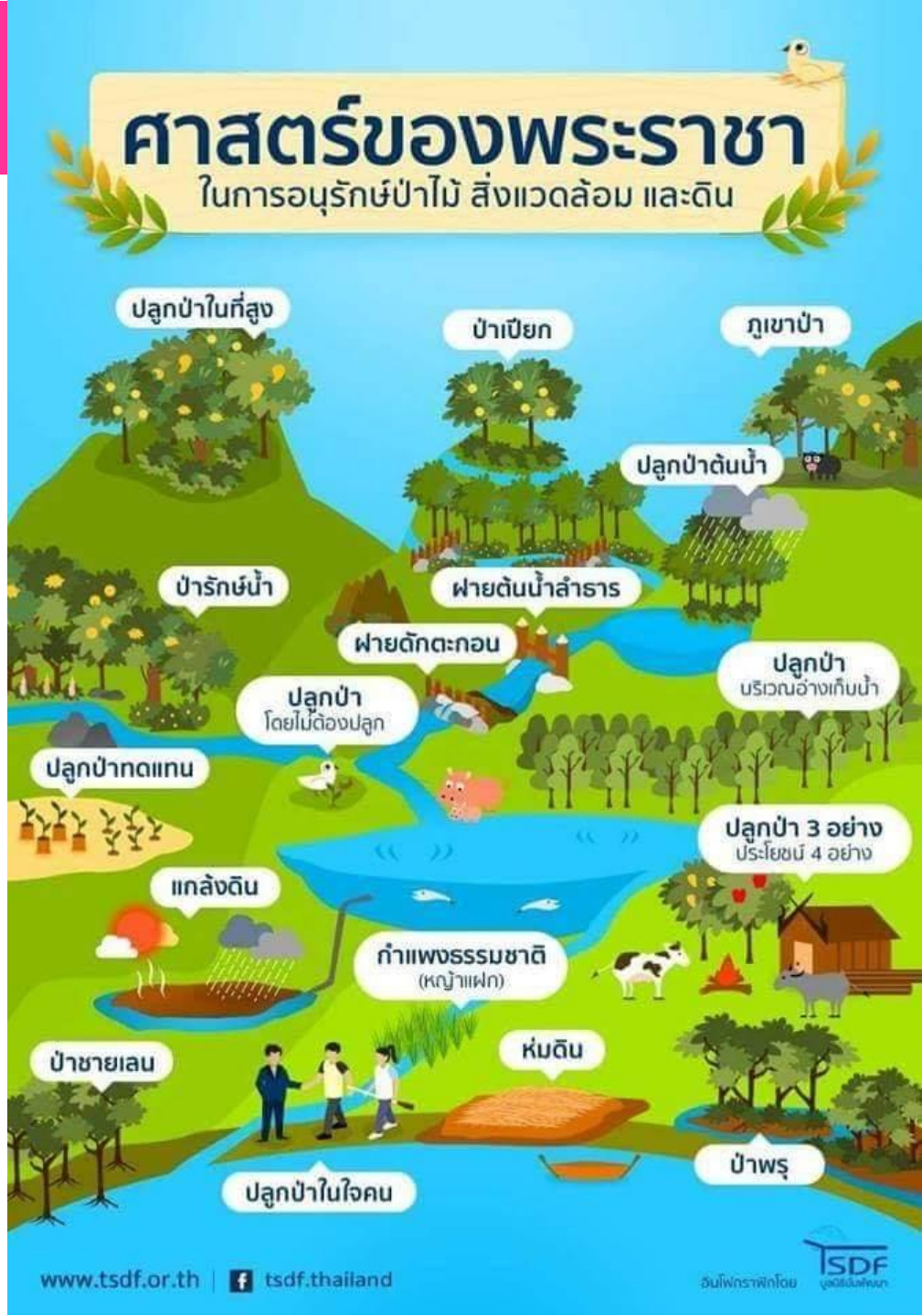

“ปฐมพระบรมราชโองการ”
เมื่อ วันที่ ๕ พ.ค. ๒๔๙๓
ความว่า

**“เราจะครองแผ่นดิน
โดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งมหาชนชาวสยาม”**

ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ พระองค์ได้ทรงทำตามที่ได้มีพระราชดำรัสไว้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนาเพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนชาวไทยให้เกิดความมั่นคงและมีความสุขอย่างแท้จริง

ความเป็นมาของศาสตร์พระราชา

หลังจากพระองค์ทรงครองราชย์พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนสาขาการศึกษาจากสาขาวิศวกรรมศาสตร์มาเป็นทรงศึกษาด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ ในพ.ศ. ๒๔๘๙ แสดงถึงการเตรียมพระองค์ด้านวิชาความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชภารกิจที่จะมีขึ้นในฐานะพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อทรงนำหลักการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทางการปกครองการบริหารและกฎหมายมาใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังประเทศต่างๆ หลายประเทศ เพื่อทรงทราบลักษณะการดำเนินการของประเทศต่างๆ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าพระองค์พระราชประสงค์ที่จะศึกษาสภาพความเป็นอยู่การปกครองรวมถึงวิธีการที่ประเทศต่างๆดำเนินการให้ในการดำรงอยู่ของประชาชนในประเทศนั้นๆ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับเมืองไทยต่อไป

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

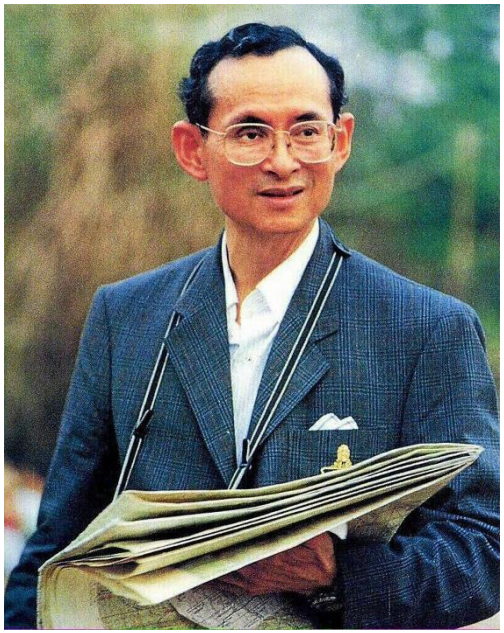

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทรสยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงงานเพื่อพสกนิกรชาวไทย นับตั้งแต่พระองค์ครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทยเป็นต้นมา จากการสืบค้นหาความหมายคำว่า “ศาสตร์พระราชา” เท่าที่มีผู้รู้ให้ความหมายไว้ในที่ต่างๆที่ผ่านมา มีดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

หม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล ได้ให้คำนิยามไว้ว่า

“ศาสตร์พระราชา คือ การลงไปศึกษาเรียนรู้จากชุมชน ให้ชุมชนบอกว่าปัญหาคืออะไร ความต้องการของชาวบ้านคืออะไร พระเจ้าอยู่หัวทรงทำให้เห็นมาโดยตลอด...”

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีกล่าวในรายการ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ โดยรัฐบาลได้น้อมนำศาสตร์พระราชามาบริหารประเทศ เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนทุกคนร่วมมือกันสานต่อพระราชปณิธาน ขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนว่า “ศาสตร์พระราชาของพระองค์ ได้แก่ พระราชดำริ คือ แนวคิดปรัชญา และพระราชดำรัส คือ คำสอน ตักเตือน ให้สติ พระราชกรณียกิจ คือ หลักการทรงงาน รวมทั้งพระราชจริยาวัตรของพระองค์ คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ปวงพสกนิกรชาวไทย ซึ่งจะยังคงอยู่คู่แผ่นดินไทยตลอดไป สามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่การประกอบกิจวัตรประจำวันและสัมมาชีพของแต่ละบุคคล ไปจนถึงการบริหาร ราชการแผ่นดิน เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางให้กับรัฐบาลและข้าราชการทุกคน ”

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

ศาสตราจารย์กิตติคุณวิษณุ เครืองาม (รองนายกรัฐมนตรี)

“ศาสตร์พระราชา หมายถึง องค์ความรู้สำคัญที่ทรงศึกษา สั่งสมพัฒนา เพื่อการพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกิน ดี มีความสงบสุข ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกิจที่ทรงทำคำที่ทรงแนะ/สอนจากพระราชประสบการณ์ ๓ มิติ คือ

มิติที่ ๑ ศาสตร์แห่งการพัฒนา

มิติที่ ๒ ศาสตร์แห่งความประพฤติ การครองตนในสังคมอย่างสงบสุข

มิติที่ ๓ ศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน ปรองดองและสงบสุข

ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก ๓ ป. ได้แก่ ปฏิบัติ ปริยัติ และปฏิเวธ”

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายดังนี้

ศาสตร์ : ระบบวิชาความรู้

พระ : ใช้ประกอบหน้าคำอื่นแสดงความยกย่อง

ราชา : พระเจ้าแผ่นดิน , พระมหากษัตริย์

รวมความหมายของพจนานุกรมจึงมีความหมายว่า “ระบบวิชาความรู้ของพระมหากษัตริย์”

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

กองพัฒนายุทธศาสตร์ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักนโยบายและแผนกลาโหม

ศาสตร์พระราชา คือ สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงทดลองทำ ทรงมีพระราชดำรัส ทรงริเริ่ม ทรงแนะนำให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆนำไปใช้เป็นองค์ความรู้ แห่งการพัฒนาที่แท้จริง เป็นปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่คนไทยและนานาประเทศให้การยอมรับเป็นศาสตร์ แห่งการครองตน เป็นแบบปฏิบัติและเป็นตัวอย่างที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขบนพื้นฐานของการใช้ชีวิตแบบพอประมาณหรือความพอเพียง

ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา”

สรุปว่า ศาสตร์พระราชา หมายถึง ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่างๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกรและส่งผลถึงมนุษยชาติทั้งปวง ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน

องค์ความรู้ที่เกิดจาก

ศาสตร์ของพระราชา

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของปวงชนชาวไทย

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

TSDF

ความสำคัญของศาสตร์พระราชา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ทรงให้ ความสำคัญด้าน “การพัฒนาคน” ด้วยการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยทรงพัฒนาด้านการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนมาโดยตลอด เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง แม้แต่ผู้ที่ด้อยโอกาสและสถานที่ห่างไกล ทั้งที่เป็นชาวไทยภูเขาหรือประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นชายแดน ห่างไกลการคมนาคม โดยการพระราชทานพระราชทรัพย์ร่วมสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อสอนหนังสือแก่พี่น้องประชาชนเหล่านั้นโดยพระราชทานนามว่า “ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์” ทรงสร้าง “ โรงเรียนร่มเกล้า ” ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและในพื้นที่ปฏิบัติการของผู้มีอุดมการณ์ ทางการเมือง ทรงตั้ง “ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” สำหรับบุตรธิดาของผู้ป่วยเป็นโรคเรื้อนให้ได้มีโอกาสได้เรียนและไม่ถูกรังเกียจและอีกหลายโรงเรียนที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทย

ศาสตร์พระราชา จึงเป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมถึงเรื่อง เอกลักษณ์ของชนชาติไทย เช่น การอ่อนน้อม ถ่อมตน การเป็นสุภาพชน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณงามความดีของคนไทยที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาทรงให้ข้อคิดการประพฤติปฏิบัติตน อย่าคบคนด้วยฐานะ คบคนด้วยความดี มีมิตรภาพด้วยความรักความผูกพัน และขอให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ประเทศชาติและพระมหากษัตริย์ ถ้าทุกคนปฏิบัติตนตามศาสตร์ของพระราชาแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศชาติก็จะมีแต่คนดี และทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมเกิดความสมดุลและยั่งยืน

ความสำคัญของศาสตร์พระราชา

“ศาสตร์พระราชา” เป็นเสมือนองค์ความรู้ที่อยู่คู่แผ่นดินไทย รวมทั้งแนวคิดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้กว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ประชาชนชาวไทยนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งล้วนมุ่งให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตนเป็น “คนดี” ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคีซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

“ศาสตร์พระราชา” ได้รับการยกย่องในเวทีระดับโลกและสอดคล้องกับ “วาระของโลก ” คือ เป้าหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ขององค์การสหประชาชาติ (SDG๒๐๓๐)คือ ๑๐ ปีข้างหน้านี้ ได้แก่ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยมากว่า ๔๐ ปี และได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การ สหประชาชาติ โดยนายโคฟี่ อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าถวายรางวัล“ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” เมื่อ ๑๐ ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเห็นว่าเป็นปรัชญาที่สามารถ สร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่ชุมชน สู่สังคมในวงกว้างขึ้นในที่สุด โดยองค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศที่เป็นสมาชิกทั่วโลก ได้ยึดถือเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๑.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ประกอบด้วย

๑. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

๒. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“ภูมิสังคม”

๓. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“การสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้”

๔. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ หลัก ๓ ป.

๕. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“หลักการทรงงาน ๒๓ ข้อ”

๑.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ “ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ”

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นยุทธศาสตร์พระราชทานให้แก่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นที่ได้รับการยอมรับในการเผยแพร่และเป็นที่เข้าใจกัน คือ เป็นกรณีที่พระองค์ได้พระราชทานให้แก่หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติในการดำเนินงาน แต่ยุทธศาสตร์นี้เป็นที่ทราบกันว่าเป็นพระอัจฉริยภาพที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้แก่เหล่าข้าราชการใต้เบื้องพระยุคลบาท ได้ประจักษ์ถึงผลสัมฤทธิ์แห่งยุทธศาสตร์นี้มาเป็นเวลานานแล้ว โดยจะเห็นได้จากพระราชกรณียกิจในการทรงงานต่างๆ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป

๑.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ “ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ”

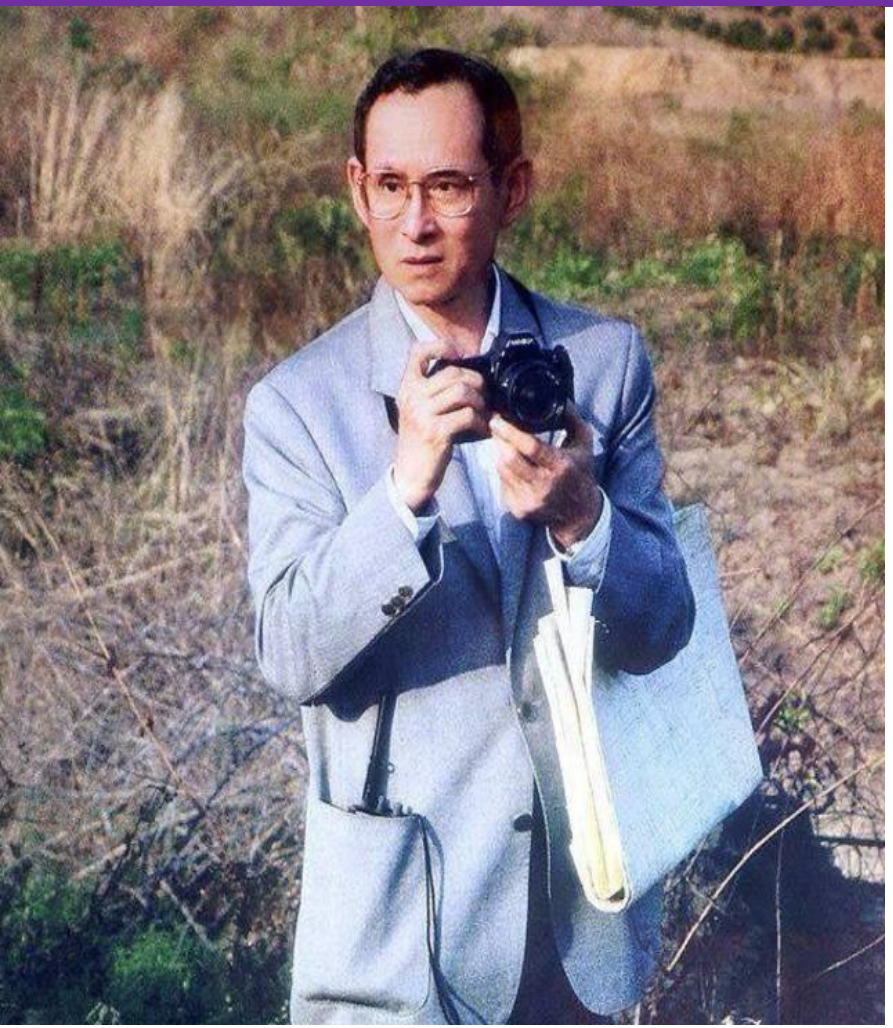

จากพระราชกรณียกิจในการที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงแก้ปัญหาในสถานที่ต่างๆ พระองค์จะทรงศึกษาเพื่อทรงทราบข้อมูลก่อน เมื่อได้ข้อมูลพอสมควรก็จะเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พื้นที่ โดยจะเห็นว่าการทรงงานของพระองค์ในพื้นที่นั้นในพระหัตถ์จะมีแผนที่ ดินสอ เพื่อทรงเปรียบเทียบในพื้นที่จริง หากไม่ถูกต้องจะทรงแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลหรือเป็นการกำหนดจุดพิกัดต่างๆ ไว้ใช้ประโยชน์ ที่สำคัญทรงใช้กล้องถ่ายรูป บันทึกภาพในสถานที่จริงและอาจทรงใช้กล้องส่องทางไกลร่วมด้วย

๑.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ “ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ”

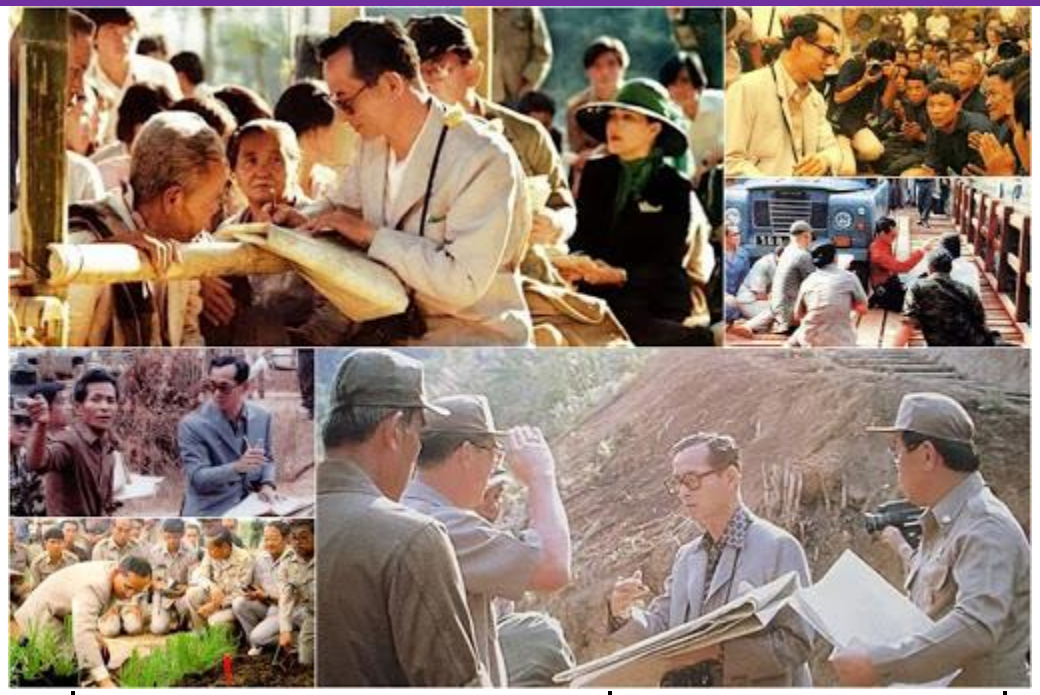

ตลอดจนการที่พระองค์ทรงสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากข้าราชการที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะจะทรงสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อนำไปประกอบพระราชวินิจฉัยในการแก้ไขปัญหา การเข้าไปทรงงานในพื้นที่จึงเป็นกรณีที่พระองค์ทรงเก็บข้อมูล ทั้งทางด้านกายภาพและข้อมูลทางด้านสังคม

ในอีกทางหนึ่งก็จะเป็นการสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของฝ่ายราชการ ผู้ปฏิบัติการ รวมถึงทรงสอบถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่จะได้รับการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทรงดำเนินการเพื่อการ “เข้าใจ” และขณะเดียวกันก็เป็นการ “เข้าถึง” ด้วย และหลังจากนั้น จึงเป็นการเข้าแก้ไขปัญหาตามที่พระองค์ได้ทรงกำหนดแนวทาง คือ การ “พัฒนา” ดังตัวอย่างที่มีอยู่อย่างมากมาย

เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

หลักการทรงงานการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อความเป็นเลิศและยั่งยืน
ถอดบทเรียนรู้จากโครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ

เข้าใจ
- ปัญหา
- สภาพแวดล้อม
- เศรษฐกิจสังคม
- วัฒนธรรมชุมชน
- ข้อจำกัดของพื้นที่

เข้าถึง
- ความต้องการ
- เจตจำนง
- ได้รับการยอมรับ
- ได้รับความไว้วางใจ
- สร้างความร่วมมือได้

พัฒนา
- กำหนดร่วมกันทั้งหน่วยงานและชาวบ้าน
- ทำงานไปด้วยกันระหว่างการสนับสนุนนโยบายและคนในพื้นที่
- เอื้อต่อความต้องการชุมชน

ข้อมูลจาก โครงการถอดบทเรียนกระบวนการจัดการองค์ความรู้
และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษาโครงการปิดทองหลังพระฯ จ. น่าน
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิเป็นพัฒนา

๑.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ “ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ”

เข้าใจ : ทำอะไรต้องเข้าใจปัญหา เข้าใจหนทางแก้ไข เข้าใจกระบวนการจัดการ และปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้ ผู้รับเสียก่อน ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

เข้าถึง : เมื่อเข้าใจระหว่างกันทุกประการครบถ้วนแล้ว ต้องเข้าถึงการกระทำ สร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เข้าถึงเครื่องไม้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และความสามัคคีร่วมจิตร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ร่วมมือร่วมไม้กันทำงาน

พัฒนา : เมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันแล้ว เข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาก็จะดำเนินการไปอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบที่ติดลบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หากแต่นำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

๒.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ “ ภูมิสังคม ”

มีพระราชดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นในภูมิภาคต่างๆ เพื่อค้นคว้าวิจัยแสวงหารูปแบบ การพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพ “ภูมิสังคม” ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คน จุดประสงค์หนึ่งในการจัดตั้งศูนย์ศึกษา การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ การศึกษา ทดลองแนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการ เห็นได้จากการนำหน่วยงานต่างกอง ต่างกรม ต่างกระทรวงมาทำงานเป็นคณะร่วมกัน แลกเปลี่ยน ความคิดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นการผสมผสานความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อประชาชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ถือเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ติดต่อสื่อสาร ระหว่างบุคคล ๓ กลุ่ม คือ นักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมากจากพระราชดำริเปรียบเสมือนแหล่งเรียนพระราชทาน ที่จะเป็น แนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่นๆโดยรอบให้เข้ามา ศึกษาหาความรู้ ซึ่งแนวทางนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนทำตามตัวอย่างได้โดยง่าย มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และจะต้องไม่เกินกำลังความสามารถ ในการลงทุนด้วย โดยแต่ละแห่งมีผลสำเร็จแตกต่างกันไปตามจุดเน้นการพัฒนาและความแตกต่าง ของสภาพพื้นที่ ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นราธิวาส

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง

"เป็นดินทราย มีแร่ธาตุน้อย"

เขาหินซ้อน จ.ฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2522

"ดินเค็ม เพราะน้ำทะเลขึ้นถึง"

อ่าวคุ้งกระเบน จ.จันทบุรี

2524

"หิน กรวด แห้งแล้ง"

ห้วยฮ่องไคร้ จ.เชียงใหม่

2525

"ส่วนใหญ่เป็นสภาพ "พรุ" "

2524

พิกุลทอง จ.นราธิวาส

"เป็นดินทราย ดินเค็ม ขาดน้ำ"

2525

ภูพาน จ.สกลนคร

"ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ดินดาน"

2526

ห้วยทราย จ.เพชรบุรี

ประเภทโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๕-๒๕๖๐

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ / กิจกรรม
๑. โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ	๓,๓๓๖ โครงการ / กิจกรรม
๒. โครงการพัฒนาด้านการเกษตร	๑๓๙ โครงการ / กิจกรรม
๓. โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	๑๘๘ โครงการ / กิจกรรม
๔. โครงการพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ	๓๔๖ โครงการ / กิจกรรม
๕. โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข	๕๘ โครงการ / กิจกรรม
๖. โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร	๘๔ โครงการ / กิจกรรม
๗. สวัสดิการสังคม/การศึกษา	๔๐๒ โครงการ / กิจกรรม
๘. โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ/อื่นๆ	๒๕๗ โครงการ / กิจกรรม

จำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๕-๒๕๖๐

ภาค	จำนวนโครงการ / กิจกรรม
กลาง	๗๙๘ โครงการ / กิจกรรม
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๒๐๖ โครงการ / กิจกรรม
เหนือ	๑,๘๓๘ โครงการ / กิจกรรม
ใต้	๙๔๐ โครงการ / กิจกรรม
ไม่ระบุภาค	๒๘ โครงการ / กิจกรรม
รวม	๔,๘๑๐ โครงการ / กิจกรรม

การมีพระราชดำริจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีครบทุกภาคของประเทศ อันเป็นการนำตัวอย่างของการแก้ไขปัญหาตามหลักภูมิสังคม นับว่าเป็นแนวพระราชดำริ ที่จะสร้างคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาดูงาน เพื่อนำเอาสรรพสิ่งความรู้ที่พระองค์ได้ทรงดำเนินการไว้ในส่วนของวิธีการแก้ปัญหา รายละเอียดการดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ จากหลักการที่ได้พระราชทานไว้ รวมถึงการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ โดยใช้ร่วมกับแนวทางตามภูมิสังคม เพื่อคนรุ่นต่อๆ ไป สามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ตามลักษณะปัญหาที่อาจมีขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้โดยแท้จริง

๓.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ
“การสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ฉะนั้นการดำเนินงานทางด้านการศึกษาของพระองค์จะทรงมุ่งเน้นการอุดช่องว่างทางการศึกษาที่ภาครัฐ อาจจัดบริการทางการศึกษาเข้าไปยังไม่ถึง นอกจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการด้านการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และโครงการตามพระราชดำริต่างๆด้วย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๓.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ
“การสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้

๑. การศึกษาในระบบโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และทรงริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนต่างๆทั้งในกรุงเทพฯ และพื้นที่ห่างไกล โดยมีตัวอย่างของการจัดตั้งโรงเรียนที่เป็นการศึกษาในระบบได้ ดังนี้

๑.๑ โรงเรียนวังไกลกังวล ตั้งขึ้นโดยพระบรมราชานุญาตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๑ และพระองค์ทรงพัฒนาต่อมาเพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลานของเจ้าหน้าที่ผู้รักษาวังไกลกังวล

๑.๒ โรงเรียนราชประชาสมาสัย เริ่มเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ โดยพระองค์พระราชทาน เงินทุนจำนวน ๑ ล้านบาท ให้มูลนิธิราชประชาสมาสัยเป็นทุนเพื่อให้บุตรธิดาของผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อน ใช้เป็นสถานที่เล่าเรียน

๓.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ
“การสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้

๑.๓ โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเดิมคือโรงเรียนราชวิทยาลัย ตั้งขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๐ มีวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมนักเรียนให้มีความรู้ เพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในยุโรป ต่อมาให้รวม โรงเรียนราชวิทยาลัยกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกันอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชทานนาม ว่า “ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ”

๑.๔ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนที่สร้างให้ลูกหลานชาวไทยภูเขาประชาชนที่อยู่ชายแดนห่างไกลการคมนาคม ได้มีโอกาสเรียนรู้หนังสือไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมไทย เป็นการสร้างสำนึกของความเป็นคนไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของชาติ

๑.๕ โรงเรียนร่มเกล้า ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการของผู้มีอุดมการณ์ ที่แตกต่างทางการเมืองและขาดโอกาสของการศึกษา

๑.๖ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เป็นโรงเรียนที่พระองค์ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างโรงเรียนที่มีความต้องการช่วยเหลือเร่งด่วนต่างๆ

๓. มิติ“การสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้

๒. การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำริเกี่ยวกับ การศึกษานอกระบบเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ – ๒๕๑๙ ด้วยทรงเห็นว่ามีบุคคลจำนวนมากขาดโอกาสทางการศึกษา ทรงริเริ่มโครงการต่างๆที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายโครงการ เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีความรู้และความสามารถประกอบสัมมาชีพอย่างมีความสุข มีปัญญาสามารถดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุขและมั่นคง อาทิ

๒.๑ จัดตั้งศาลารวมใจ เพื่อใช้เป็นห้องสมุดประจำหมู่บ้าน สำหรับประชาชนเข้าไปศึกษา หาความรู้เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และหนังสือ ประเภทต่างๆ ที่มีเนื้อหาสาระอ่านเข้าใจง่าย

๒.๒ โรงเรียนพระดาบส เป็นโรงเรียนที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการพระดาบส ซึ่งโครงการได้มีขึ้น ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๙ โดยได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ ในนาม “ โรงเรียนผู้ใหญ่พระดาบส” เป็นโรงเรียนสำหรับฝึกวิชาชีพดำเนินการเป็นแบบอาศรมพระดาบส เป็นศูนย์กลาง ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกสาขา เพื่อเป็นวิทยาทานแก่บุคคลทั่วไป โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างครู กับศิษย์ คุณวุฒิของผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต้องเทียบกับทางราชการ เพียงแต่ให้ประกอบอาชีพได้เท่านั้น

๒.๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นศูนย์รวมของการศึกษา ค้นคว้าทดลอง วิจัย และแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่างๆที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิประเทศนั้นๆ ปัจจุบันศูนย์ศึกษา การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมี ๖ ศูนย์กระจายอยู่ใน ๘ ภาค

๔.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ หลัก ๓ ป.

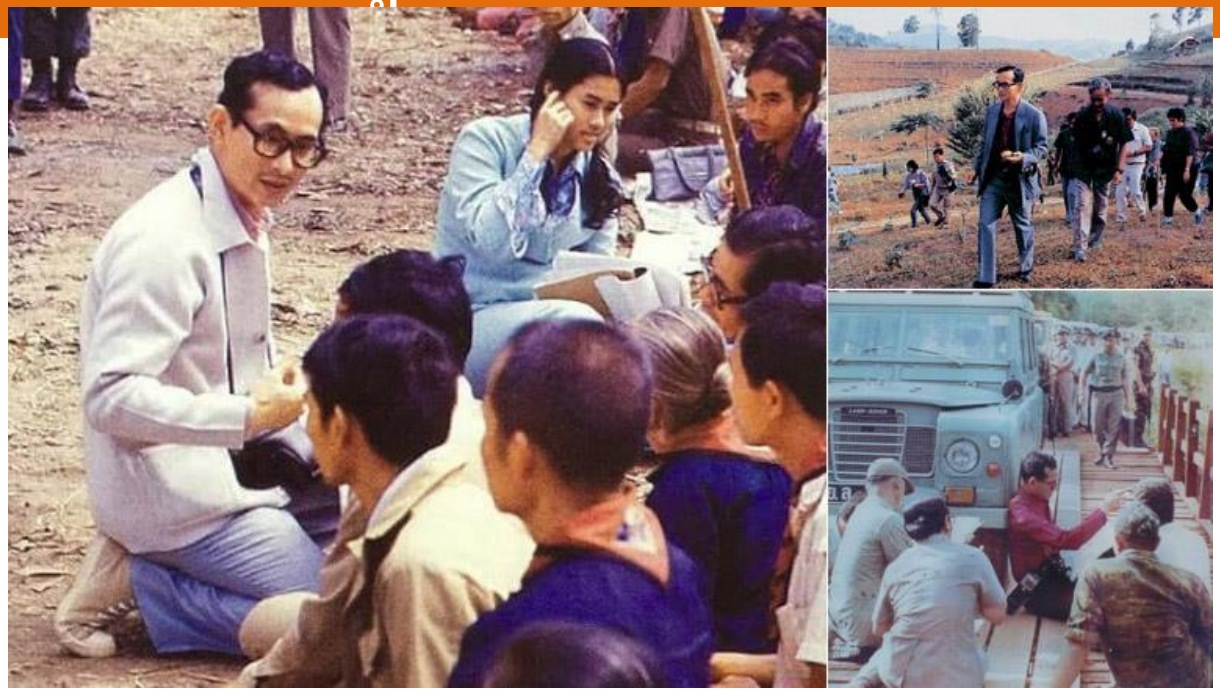

๑) ปฏิบัติ ทรงทำให้เห็นเป็นประจักษ์ในด้านการปฏิบัติไม่ว่าจะทรงงานปฏิบัติในด้าน การทรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาแก่พสกนิกร การพัฒนาด้านต่างๆ การสร้างหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น ไปจนถึงการปฏิบัติในการครองพระองค์ในฐานะพ่อของแผ่นดิน หรือพระราชจริยวัตรที่มีต่อสมเด็จพระศรีนรินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จ พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสสงขลานครินทร์ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ได้ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกๆคน รวมถึงในส่วนที่เป็นการครองพระองค์ในด้านการใช้จ่าย การใช้สิ่งของให้มีประโยชน์สูงสุด ไม่ได้มีความฟุ่มเฟือยหรือหรูหรา ทรงดำรงตนอย่างสมถะ นับเป็นแบบอย่างในทางปฏิบัติให้แก่พสกนิกรได้อย่างแท้จริง

๔.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ หลัก ๓ ป.

๒) ปริยัติ ทรงสอนให้เรียนตามที่ทรงสอนและสามารถทำได้จริง โดยในส่วนของปริยัติ เป็นการให้ความสำคัญในการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชนโดยทั่วไป ที่ได้พระราชทานผ่านพระราชดำริในการตั้งสถานศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส การพระราชทานหลักการทั้งในด้านวิชาความรู้ การปลูกฝังด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม การทรงสอนผ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ การปลุกความรักชาติผ่านบทเพลงพระราชนิพนธ์ หรือทรงฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้านประเพณี วัฒนธรรมไทย รวมถึงทรงสอนผ่านพระราชจริยวัตรของพระองค์ด้วย ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อประชาราษฎร์และประเทศชาติเป็นส่วนรวม

๔.แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ หลัก ๓ ป.

๓) ปฏิเวธ ผลจากการกระทำ แสดงให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์เพื่อขับเคลื่อนศาสตร์พระราชา ออกไปสู่ประชาชน ทั้งในส่วนของปฏิบัติและปริยัติ ที่ได้ทรงทำมาตลอดอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอด พระชนม์ชีพ ได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปถึงผลดีแห่งการที่ทรงกระทำโดยในส่วนที่เป็น ที่ประจักษ์ชัดเจนมากคือโครงการต่างๆที่พระองค์ทรงริเริ่มและแก้ไขปัญหาให้แก่พสกนิกรทั่วประเทศ รวมถึงการที่ภาคส่วนต่างๆ และประชาชนที่ได้น้อมนำเอาแนวพระราชดำริไปปฏิบัติก็จะประจักษ์ แก่ตนเองถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง หลังการนำไปปฏิบัติ ทั้งในส่วนของประชาชนโดยทั่วไป และ ในภาคธุรกิจที่ได้น้อมนำแนวทางที่พระองค์ได้พระราชทานทั้งในส่วนของเกษตรทฤษฎีใหม่ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๕. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ

“หลักการทรงงาน ๒๓ ข้อ”

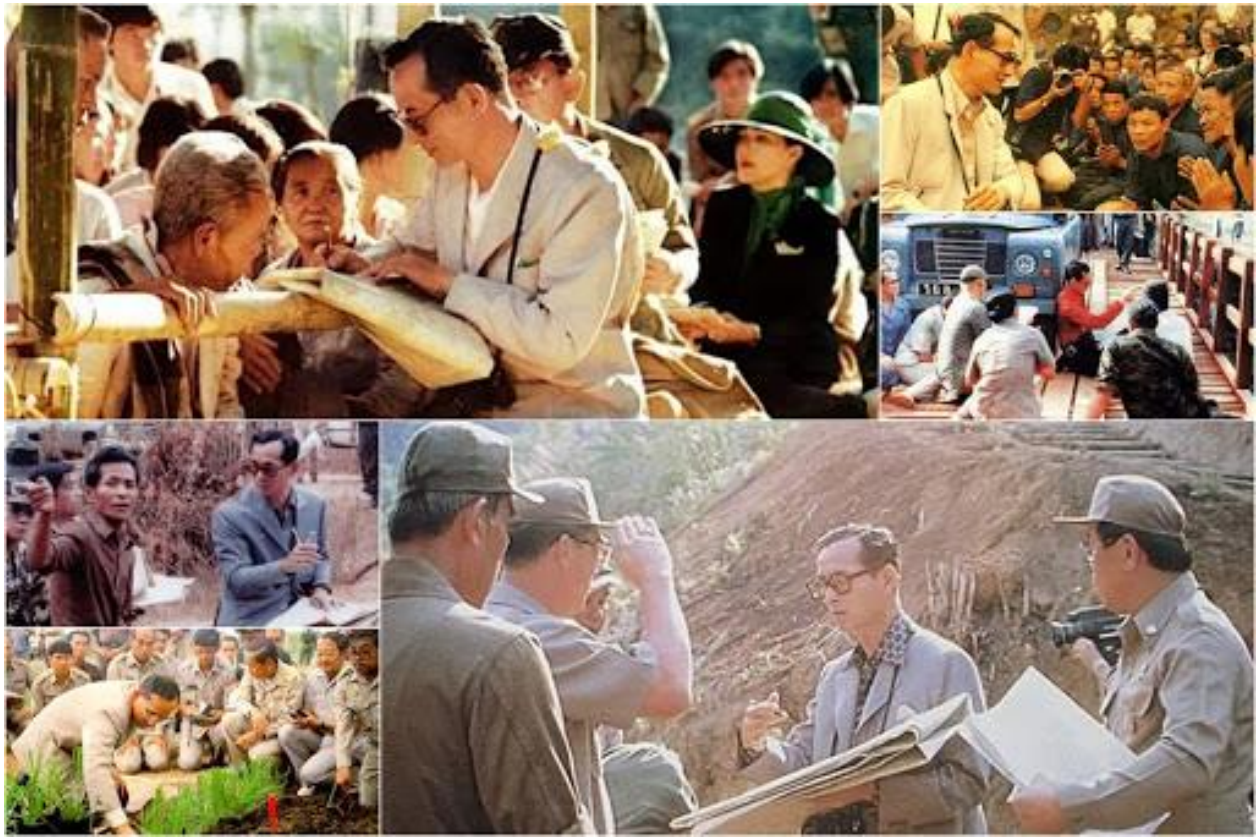

ที่ทรงงานของ
ในหลวง
ไม่ใช่ที่
ห้องแอร์เย็นๆ
ห้องสวยๆหรูๆ
ประชาชนอยู่ที่ไหน
ที่นั่นคือ
ที่ทรงงานของพระองค์

๙๙๙๙๙

ทรงสถิตในดวงใจ
ตราบนิรันดร์
ขอจงทรงพระเจริญ
ยั่งยืนนาน
ไม่ได้บังคับให้ทำ
แต่ทรงทำให้ดู

๒. หัวใจของศาสตร์พระราชา

หัวใจของศาสตร์พระราชา เป็นศาสตร์หรือแนวคิดในการสอนคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความพอเพียง ความเพียร สติปัญญา วินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ฯลฯ แนวคำสอนดังกล่าวแล้ว วิเคราะห์ สังเคราะห์จากพระราชดำรัส พระบรมราโชวาท ณ วโรกาสต่างๆ หัวใจของศาสตร์พระราชา ประกอบด้วย

๒.๑ ศาสตร์แห่งการพัฒนา

๒.๒ ศาสตร์แห่งความประพฤติ

๒.๓ ศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน

โครงการหลวง

เมื่อปีพ.ศ.2512 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรชีวิตของชาวเขาที่บ้านดอยปุยใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จึงทรงทราบว่าชาวเขาปลูกฝิ่นแต่ยากจน รับสั่งถามว่านอกจากฝิ่นขายแล้ว เขามีรายได้จากพืชชนิดอื่นอีกหรือเปล่า ทำให้ทรงทราบว่า นอกจากฝิ่นแล้ว เขายังเก็บท้อพื้นเมืองขาย แม้ว่าลูกจะเล็กก็ตาม แต่ก็ยังได้เงินเท่า ๆ กัน โดยที่ทรงทราบว่า สถานีทดลองดอยปุย ซึ่งเป็นสถานีทดลองไม้ผลเขตหนาว ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำกิ่งพันธุ์ท้อลูกใหญ่มาต่อกับต้นตอท้อพื้นเมืองได้ ให้ค้นคว้าหาพันธุ์ท้อที่เหมาะสมสำหรับบ้านเรา เพื่อให้ได้ท้อผลใหญ่ หวานฉ่ำ ที่ทำรายได้สูงไม่แพ้ฝิ่น โดยพระราชทานเงินจำนวน 200,000 บาท ให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับจัดหาที่ดินสำหรับดำเนินงานวิจัยไม้ผลเขตหนาวเพิ่มเติมจากสถานี วิจัยดอยปุยซึ่งมีพื้นที่คับแคบ ซึ่งเรียกพื้นที่นี้ว่า สวนสองแสน ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวงขึ้น

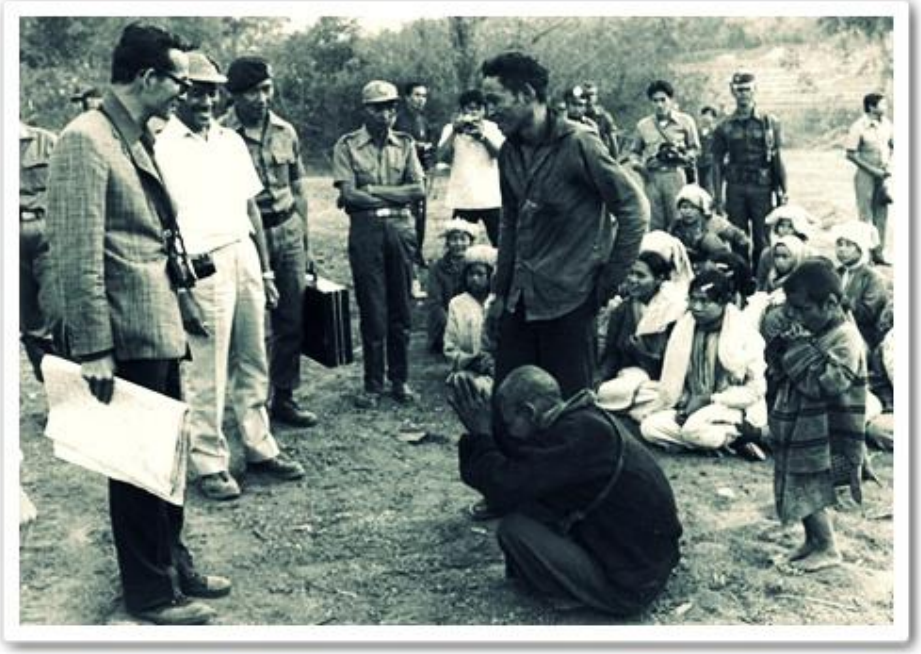

เมื่อ พ.ศ. 2512 เริ่มต้นโครงการหลวงเป็นโครงการส่วนพระองค์ โดยมีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในตำแหน่งผู้อำนวยการ มีชื่อเรียกในระยะแรกว่า “โครงการหลวงพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ รวมกับเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย สำหรับเป็นงบประมาณดำเนินงานต่าง ๆ และพระราชทานมีเป้าหมายสำหรับการดำเนินงาน ดังนี้

1. ช่วยชาวเขาเพื่อมนุษยธรรม
2. ช่วยชาวไทยโดยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้และต้นน้ำลำธาร
3. กำจัดการปลูกฝิ่น
4. รักษาดิน และใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้ป่าอยู่ส่วนที่เป็นป่า และทำไร่ ทำสวน ในส่วนที่ควรเพาะปลูก อย่าสองส่วนนี้รุกล้ำซึ่งกันและกัน

โครงการหลวง

พื้นที่ดำเนินงาน

มูลนิธิโครงการหลวงมีพื้นที่ดำเนินงาน ประกอบด้วย สถานีวิจัยเกษตรหลวง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง
- สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์
- สถานีเกษตรหลวงปางดะ
- สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด

และศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 35 แห่ง ในพื้นที่ 6 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

- เชียงใหม่ 27 แห่ง
- เชียงราย 7 แห่ง
- แม่ฮ่องสอน 2 แห่ง
- ลำพูน 1 แห่ง
- พะเยา 1 แห่ง
- และตาก 1 แห่ง

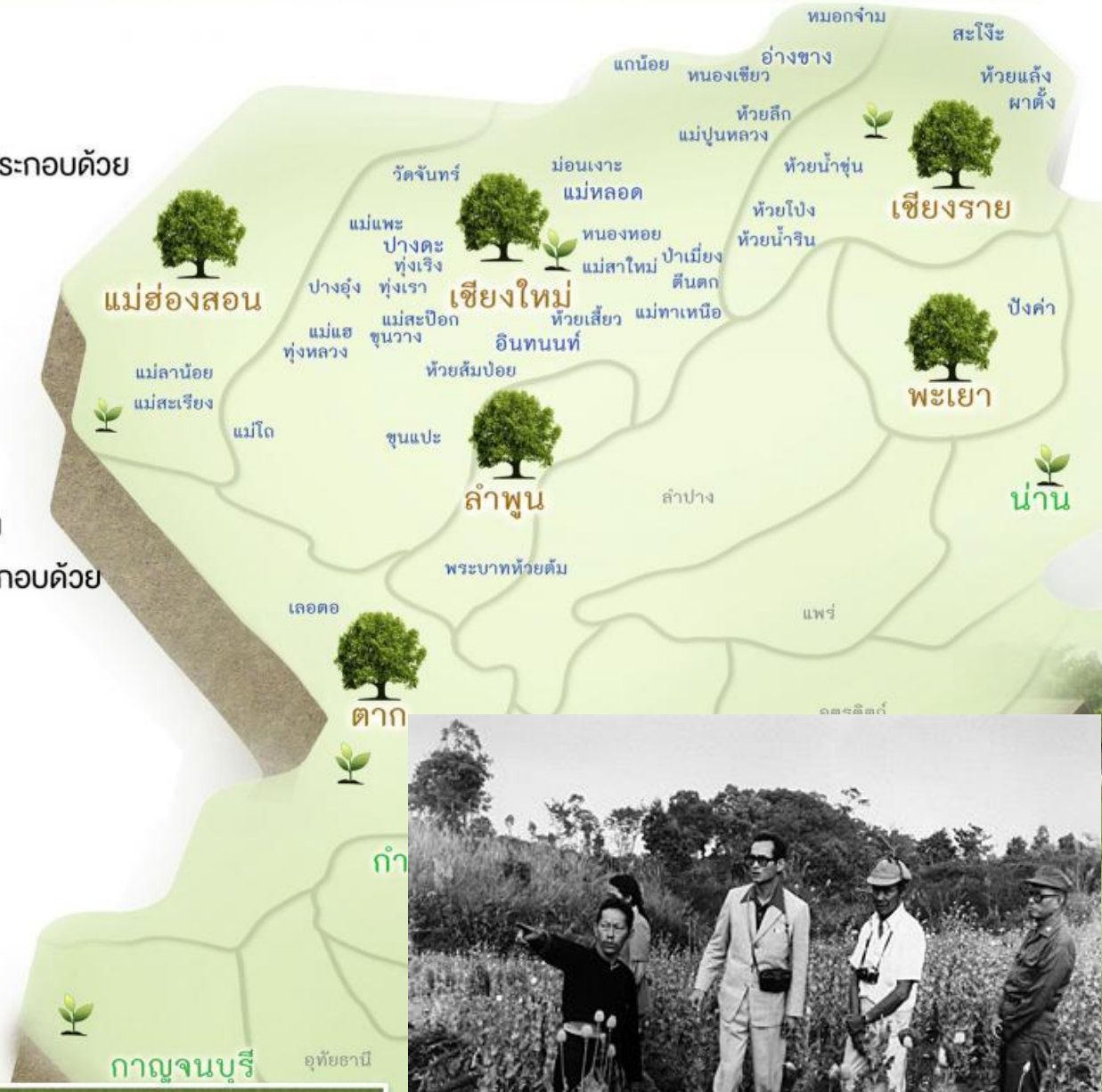

จำนวน 263 หมู่บ้าน 11 ชนเผ่า ประชากรกว่า 190,000 คน

นายจอร์จ ยาโกเมลสึ
ผู้อำนวยการบริหารของโครงการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญสดุดีพระเกียรติคุณ
ในฐานะที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชวังดุสิต
วันจันทร์ ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๗

โครงการควบคุมยาเสพติดของสหประชาชาติ (UNDCP)ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองเพื่อสดุดีพระเกียรติคุณในการแก้ปัญหายาเสพติด โดยส่งเสริมให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น แต่ปลูกพืชอื่นแทน จึงกล่าวได้ว่า โครงการหลวงเป็นโครงการปลูกพืชทดแทนฝิ่นแห่งแรกของโลก

๓. ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการนำศาสตร์พระราชาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล หรือเรียกง่ายๆ ว่าการนำความรู้ในศาสตร์ทั้ง ๓ ด้าน หรือ ๓ มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคง ยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติจริง หรือเดินตามรอยเท้าพ่อในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๓.๑ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการน้ำ

๓.๒ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยสหกรณ์

๓.๓ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการดิน

๓.๔ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการป่าและสิ่งแวดล้อม

๓.๕ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยนวัตกรรม

๓.๖ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่

๓.๗ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๑ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการน้ำ

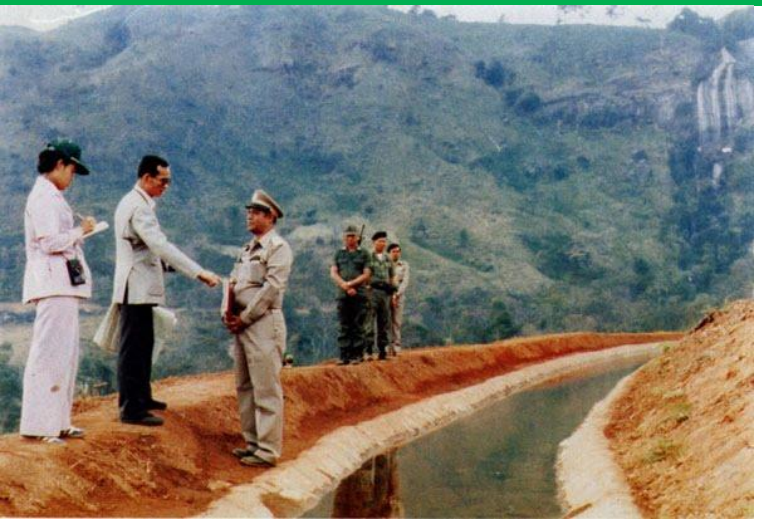

พระราชกรณียกิจเรื่องน้ำ ได้แก่ ฝายต้นน้ำลำธาร อ่างเก็บน้ำ โครงการฝนหลวง เขื่อนประตูน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ (เขื่อนป้องกันน้ำเค็ม พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง นครศรีธรรมราช) แก้มลิง คลองลัดโพธิ์

รวมศาสตร์ของพระราชา เพื่อการบริหารจัดการน้ำ

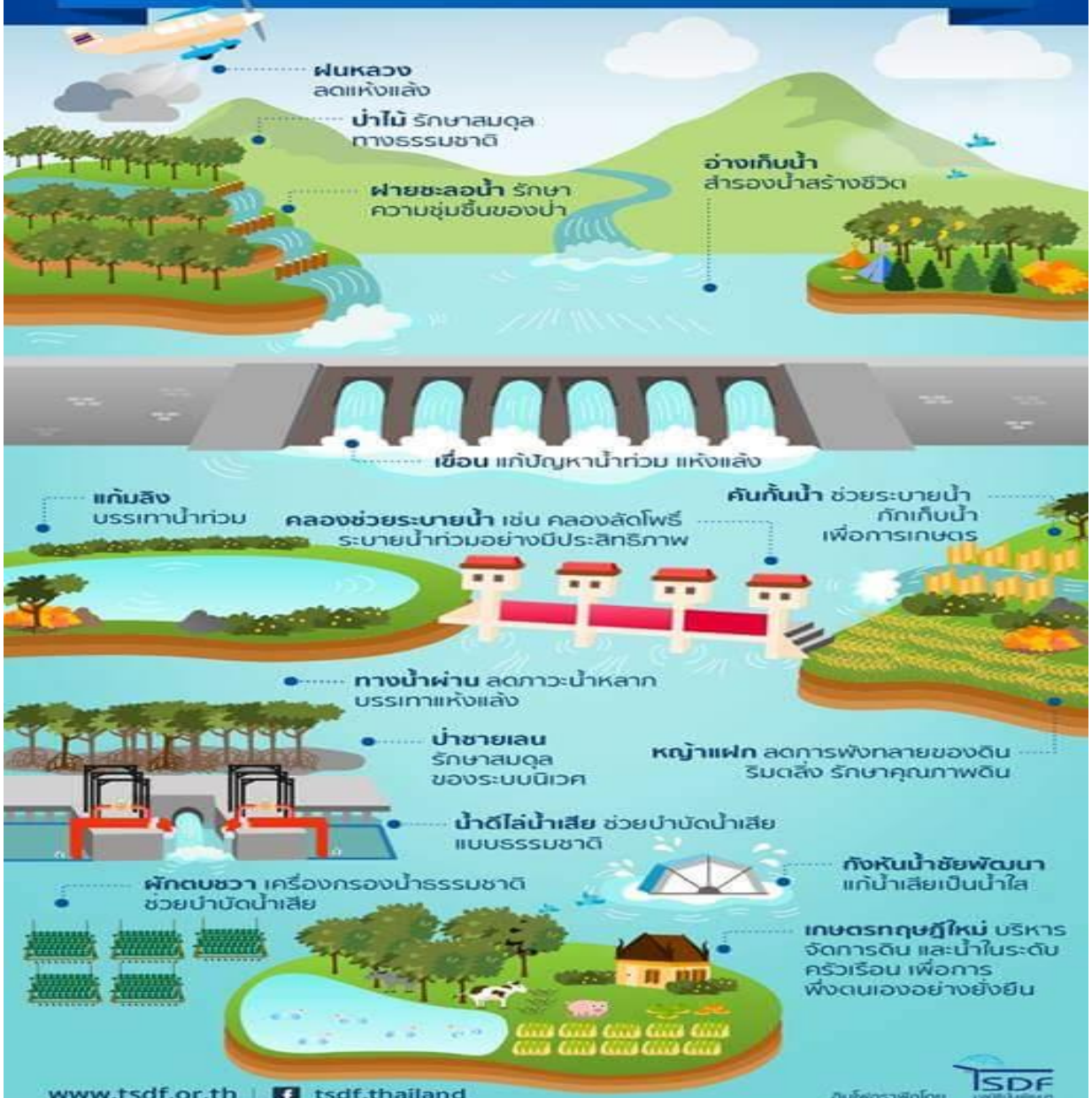

ฝนหลวง พระอัจฉริยภาพ เพื่อพสกนิกรไทย

การดัดแปลงสภาพอากาศเลียนแบบธรรมชาติเพื่อให้เกิดฝน

วิธีทำฝนหลวง

ปัจจัยที่ต้องพิจารณาก่อนทำฝนหลวง

ความกดอากาศ | ความชื้นในอากาศ | น้ำในอากาศ | ลม

1 ก่อกวน

(น้ำในอากาศ+เกลือ=เมฆ)
ทำให้เกิดเมฆจำนวนมาก
เพิ่มโซเดียมคลอไรด์

(Nacl)

2 เลี้ยงให้อ้วน

ทำให้เมฆใหญ่ขึ้น
เริ่มกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ
เพิ่มแคลเซียมคลอไรด์

(CaCl2)

3 โจมตี

เร่งให้เมฆกลั่นตัวเป็นฝน
เพิ่มโซเดียมคลอไรด์และยูเรีย

(Nacl) (Urea)

- โดยใช้เครื่องบินโปรยสารเคมี ในอากาศในระดับความสูงและระยะเวลา ระหว่างขั้นตอนที่เหมาะสม

จุดเริ่มต้นโครงการ

14 พ.ย. 2498
ทรงพบปัญหาภัยแล้ง

2512
ทดลองฝนเทียม ครั้งแรกที่เขาใหญ่

2518
ก่อตั้งสำนักงานปฏิบัติการฝนหลวง

2542
ทรงคิดค้น Super Sandwich

2545
เฉลิมพระเกียรติ พระบิดาแห่งฝนหลวง

ประโยชน์ของฝนหลวง

Credit: กรมฝนหลวงและการบินเกษตร

TSDF

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

ฝายต้นน้ำลำธาร ตามแนวพระราชดำริ

มี 3 รูปแบบ ได้แก่

1 แบบผสมผสาน

หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "ฝายแม้ว" เป็นการสร้างขึ้นด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น กิ่งไม้ ไม้ล้ม ขนาบด้วยก้อนหินขนาดต่างๆ แบบง่ายๆ บริเวณตอนบน ของลำห้วย หรือ ร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอน ชะลอการไหลของน้ำ และเพิ่มความชุ่มชื้นให้บริเวณ โดยรอบ

แบบกึ่งถาวร 2

สร้างขึ้นด้วยการหินเรียงเป็นพนังกั้นน้ำบริเวณตอนกลางและตอนล่าง ของลำห้วย หรือร่องน้ำ สามารถดักตะกอนและเก็บกักน้ำ ในช่วงฤดูแล้งได้บางส่วน

3 แบบถาวร

สร้างขึ้นด้วยคอนกรีตส่วนมากจะดำเนินการก่อสร้างในบริเวณ ตอนปลายของ ลำห้วยหรือร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอนและเก็บกักน้ำในฤดูแล้งได้ดี

ประโยชน์ของฝายต้นน้ำลำธาร หรือ Check Dam

1. ลดการชะล้างพังทลายของดินและลดความรุนแรงของกระแสน้ำ เพิ่มความชุ่มชื้นให้กระจายออกไป
2. กักเก็บตะกอนและวัสดุต่าง ๆ ที่ไหลลงมากับน้ำ ลดการตื้นเขิน เพิ่มคุณภาพน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพ
3. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ และสัตว์ป่า รวมถึงใช้ทำการเกษตร
4. ลดความรุนแรงทางการเกิดไฟป่าในฤดูแล้ง

ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF

โครงการแก้มลิง

แก้ปัญหาอุทกภัย พร้อมทั้งช่วยอนุรักษ์น้ำและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับแนวคิดของโครงการแก้มลิง เมื่อ พ.ศ. 2538 ไว้ดังนี้

"ลิงโดยทั่วไปถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงจะรีบปอกเปลือก เอาเข้าปากเคี้ยว
แล้วนำไปเก็บไว้ที่แก้มก่อน ลิงจะทำอย่างนี้จนกล้วยหมดหวีหรือเต็มกระพุ้งแก้ม
จากนั้นจะค่อย ๆ นำออกมาเคี้ยวและกลืนกินภายหลัง"

แก้มลิงเป็นวิธีการบรรเทาปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม โดยวิธีการระบายน้ำแบบแก้มลิง คือ
ระบายน้ำออกจากพื้นที่ตอนบน เพื่อให้น้ำไหลลงคลองพักน้ำที่ชายทะเล
จากนั้นเมื่อระดับน้ำทะเลลดลงจนต่ำกว่าน้ำในคลอง น้ำในคลองจะไหลลงสู่ทะเลตามธรรมชาติ
ต่อจากนั้นจะเริ่มสูบน้ำออกจาก คลองที่ทำหน้าที่แก้มลิง เพื่อทำให้น้ำตอนบนค่อย ๆ ไหลมาเอง
จึงทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ลดน้อยลง จนในที่สุดเมื่อระดับน้ำทะเลสูงกว่าระดับในคลอง
จึงปิดประตูระบายน้ำ โดยให้น้ำไหลลงทางเดียว (One Way Flow)

โครงการแก้มลิงแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

แก้มลิงขนาดใหญ่

เป็นสระน้ำหรือบึงขนาดใหญ่
เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ
ฝาย ทุ่งเกษตรกรรม เป็นต้น

แก้มลิงขนาดกลาง

เป็นพื้นที่ชะลอน้ำที่มีขนาดเล็กลง
ก่อสร้างในระดับลุ่มน้ำ
มักเป็นพื้นที่ธรรมชาติ
เช่น หนอง บึง คลอง เป็นต้น

แก้มลิงขนาดเล็ก

มักเป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น
สนามเด็กเล่น ลานหรือสนามในบ้าน
ซึ่งต่อเข้ากับระบบระบายน้ำ
หรือคลอง

TSDF
มูลนิธิเส้นทางพัฒนา

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

๓.๒ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยสหกรณ์

การสหกรณ์เป็นระบบการรวมกลุ่มของผู้ผลิต เพื่อจัดการวางแผนในการจำหน่ายจ่ายแจกสินค้าออกสู่ผู้บริโภค โดยไม่มีพ่อค้าคนกลางเข้ามา กำหนดราคา ระบบสหกรณ์ เป็นระบบที่ช่วยให้ระบบการตลาดครบวงจร การสหกรณ์ถ้าได้รับการส่งเสริมจะช่วยพัฒนาระบบการผลิตแบบครบวงจรของชาวบ้าน และยกฐานะระบบการผลิตของชาวบ้านได้อย่างเท่าเทียมเท่าทันและยั่งยืน สหกรณ์ในประเทศไทย ซึ่งตั้งขึ้นโดยการสนับสนุนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้แก่ สหกรณ์หมู่บ้านหุบกะพง ซึ่งเป็นสหกรณ์แห่งแรก สหกรณ์การเกษตรสันกำแพง จำกัด สหกรณ์โคมนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด ซึ่งแนวพระราชดำริเรื่องสหกรณ์ในเวลาต่อมาได้เกิดสหกรณ์ขึ้นอีกหลายแห่ง ได้แก่ สหกรณ์โพนยางคำ สกลนคร สหกรณ์โคนมบ้านบึง สหกรณ์การเกษตรบ้านบึง จำกัด สหกรณ์ประมงชลบุรี จำกัด ข้อสังเกตคือ ในประเทศไทยมีสหกรณ์ที่จดทะเบียนประมาณ ๗๐๐ สหกรณ์ แต่ไม่มีสหกรณ์เกี่ยวกับการค้าข้าว ทั้งๆ ที่เป็นพืชเศรษฐกิจและชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ

"...ขอให้ทุกคนได้ระลึกถึงว่า
การที่มารวมกลุ่ม จะเป็นกลุ่มเกษตรกร
หรือกลุ่มประมง หรือชลประทานในรูปสหกรณ์
ในรูปกลุ่ม ในรูปใดก็ตามนั้น
จะต้องมีจุดประสงค์ แล้วก็จุดประสงค์ของแต่ละคน
ต้องแบ่งดูว่ามีส่วนอย่างไรในชีวิตของเกษตรกร
หรือของคนทุกคนเรา..."
พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะกรรมการผู้แทนสถาบันเกษตรกรระดับชาติ
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ บริเวณนาสาธิต ส่วนจิตรลดา วันพุธ ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗

โครงการตามพระราชประสงค์หุบกระพง จังหวัดเพชรบุรี

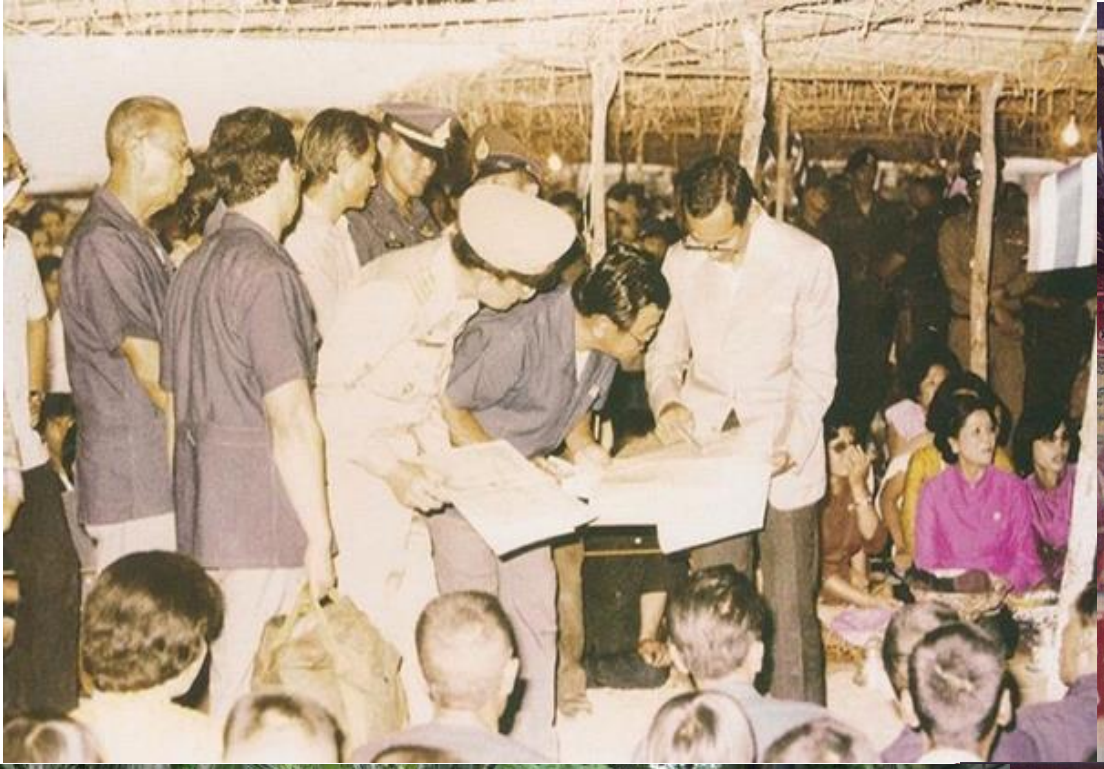

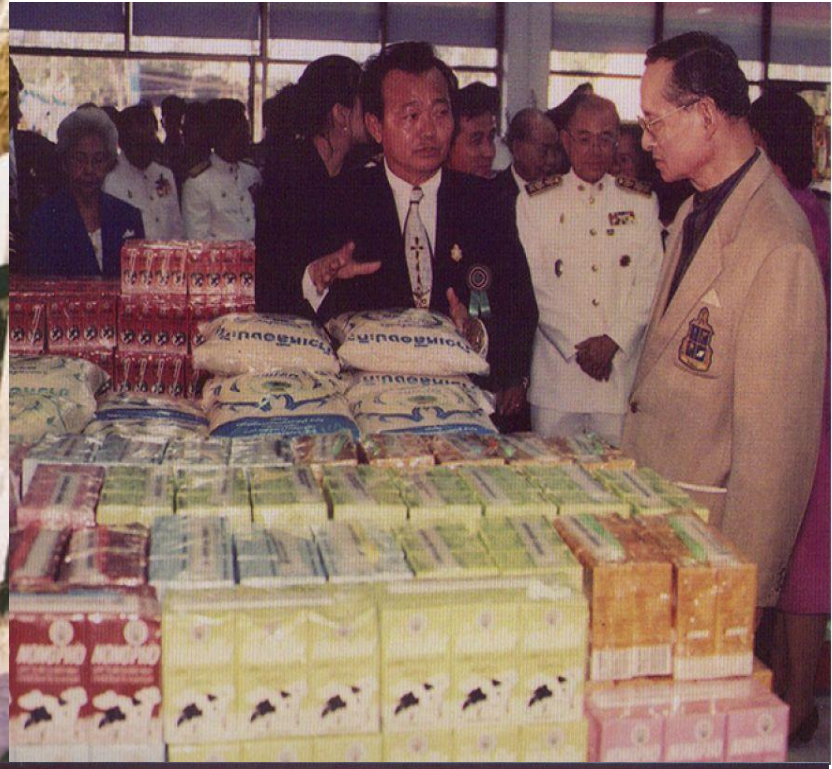

สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด
(ในพระบรมราชูปถัมภ์)

ราชบุรี จำกัด

สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด
(ในพระบรมราชูปถัมภ์)

หนองโพ
LOW FAT
CHOCOLATE
PLAIN
MILK
COFFEE

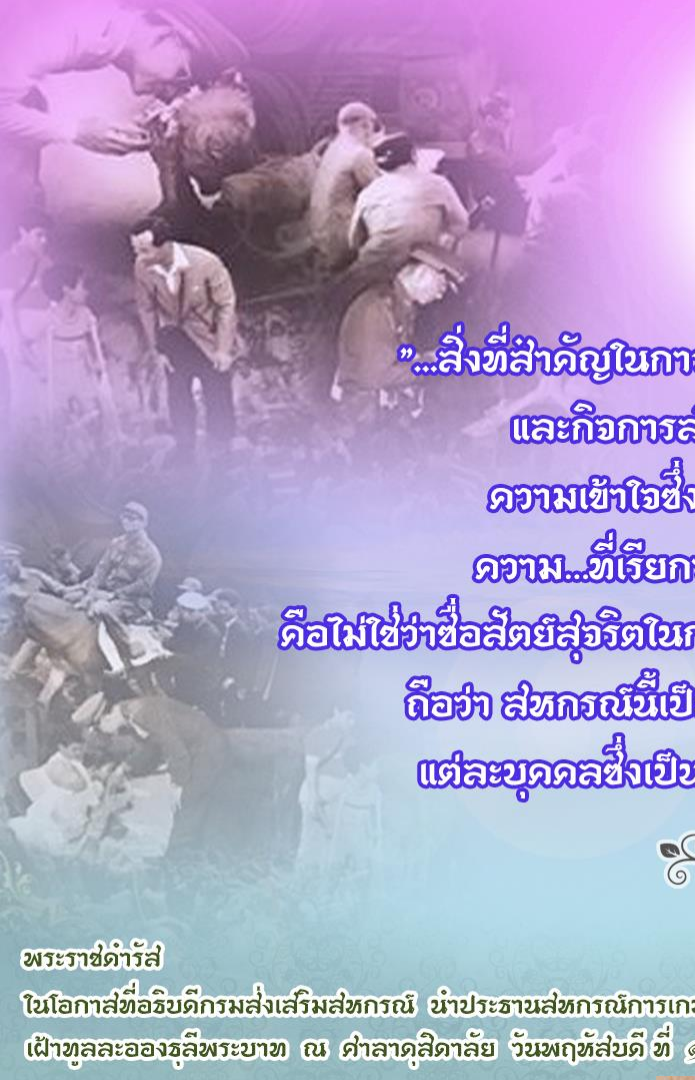

"...สิ่งที่สำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของสหกรณ์
และกิจการสหกรณ์ในประเทศไทยนี้ ก็คือ
ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความเห็นอกเห็นใจ
ความ...ที่เรียกว่าความซื่อสัตย์ สุจริตกันต่อกัน
คือไม่ใช่ว่าซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติแต่ละคน แต่ว่าซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน
ถือว่า สหกรณ์นี้เป็นชีวิตจิตใจของตน ถ้าสหกรณ์อยู่ดี
แต่ละบุคคลซึ่งเป็นส่วนประกอบของสหกรณ์ก็อยู่ดี..."

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ นำประธานสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์นิคมทั่วประเทศ
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐

๓.๓ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการดิน

พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการจัดการดิน ได้แก่ การแกล้งดิน คือ ทำให้ดินเป็นกรดจัด จากนั้นหาวิธีปรับปรุงดินให้ดีขึ้น การห่มดิน หญ้าแฝก การพัฒนาดินทราย ดินดาน ดินเค็ม เป็นต้น

แกล้งดิน

พระราชดำริแก้ปัญหาดินเปรี้ยวเพื่อประชาชน
ทางภาคใต้ของประเทศไทย

1 ดินเปรี้ยว

พระบาทสมเด็จ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชน
ทางภาคใต้ ทรงพบว่าดินจำนวนมาก
มีสภาพเป็นพรุคุณภาพต่ำ
ทำการเกษตรไม่ได้

2 จัดตั้งศูนย์ศึกษา

พระราชทานพระราชดำริ
จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิกุลทองฯจังหวัดนราธิวาส
เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2524

3 ศึกษา วิจัย ทดลองพัฒนา

ดินอินทรีย์และดินที่มีปัญหา
อื่น ๆ ในพื้นที่ ดินมีสภาพ
เป็นพรุ

4 ค้นพบทฤษฎี แกล้งดิน

แก้ปัญหาดินเปรี้ยว หรือ
ดินเป็นกรด โดยมีการ
ขังน้ำไว้ในพื้นที่

5 ทำให้ดินเปรี้ยวจัด

ด้วยการเร่งปฏิกิริยาเคมี
ของดินที่มีแร่กำมะถัน หรือ
สารประกอบไพไรต์ (Pyrite)
โดยทำให้ดินแห้งและ
เปียกสลับกัน

6 จัดทำแปลงสาธิต

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิกุลทองฯ ขยายผลสำเร็จ
ด้วยการจัดทำแปลงสาธิต
และส่งเจ้าหน้าที่ให้ความรู้
แก่เกษตรกร

TSDF
มูลนิธิชัยพัฒนา

Credit : สำนักงาน กปร.

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

หญ้าแฝก

ศาสตร์ของพระราชาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้

ประโยชน์ของหญ้าแฝก

- **ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ**
  ป้องกันการพังทลายของดิน ช่วยกักเก็บตะกอนดิน ลดความแรงของน้ำที่ไหลบ่า ลดการสูญเสียธาตุอาหารของพืช
- **ด้านฟื้นฟูและปรับปรุงดิน**
  เพิ่มแร่ธาตุในดิน รักษาความชื้นทำให้ดินโปร่งและระบายอากาศได้ดี
- **ด้านรักษาสภาพแวดล้อม**
  ช่วยรักษาคุณภาพน้ำ ด้วยการ ดูดซับและกรองของเสีย และป้องกันการพังทลายของตลิ่ง หรือไหล่ถนน

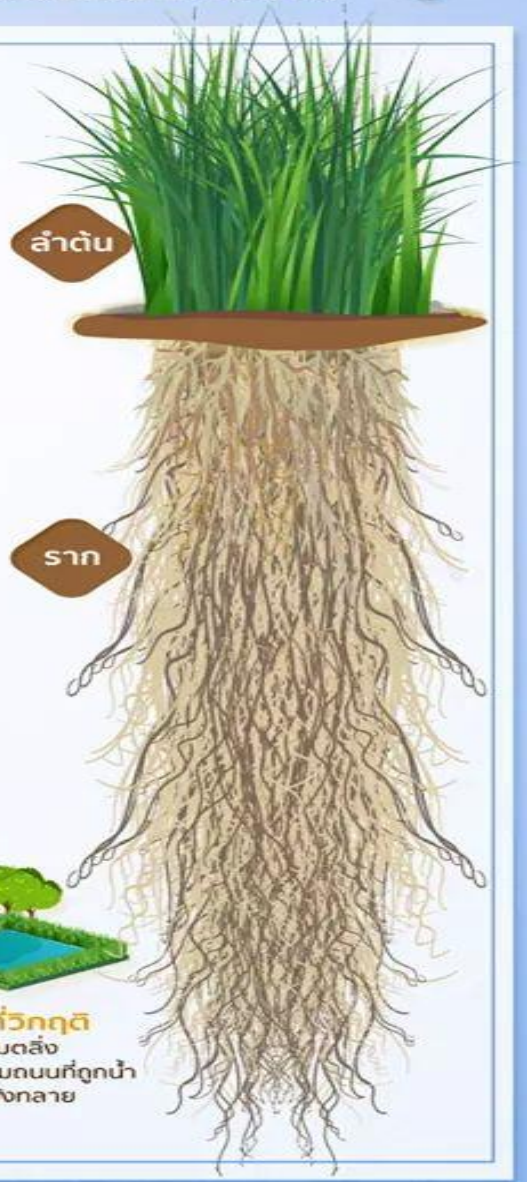

หญ้าแฝกมี 2 ประเภท

- **หญ้าแฝกลุ่ม** หรือหญ้าแฝกหอม มีใบและรากยาวกว่า หญ้าแฝกดอน เนื้อใบค่อนข้างเนียน มีไขเคลือบมาก มักเจริญเติบโตในที่มีความชื้นสูง และน้ำแช่ขัง
- **หญ้าแฝกดอน** หรือหญ้าแฝกป่า กอจะเตี้ยกว่าหญ้าแฝกลุ่ม ต้องการการดูแลน้อยกว่า พบทั่วไปในที่แดดจัด และที่ร่มรำไร

พื้นที่ในการปลูกหญ้าแฝก

- **พื้นที่ลาดชัน**
  เพื่อความสะดวกในการทำการเกษตร และเพาะปลูก

- **พื้นที่ราบ**
  เพื่อตัดใบของหญ้าแฝกมาคลุมดิน

- **พื้นที่วิกฤติ**
  เช่น ริมตลิ่ง หรือริมถนนที่ถูกน้ำเซาะพังทลาย

ข้อมูลจาก กรมพัฒนาที่ดิน | อินโฟกราฟิกโดย TSDF

๓.๔ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการจัดการป่าและสิ่งแวดล้อม

ศาสตร์ในเรื่องนี้ ได้แก่ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก การปลูกป่าทดแทน การปลูกป่าตามไหล่เขา การฟื้นฟูสภาพป่า ฯลฯ การปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ตามแนวพระราชดำริ

ประโยชน์อย่างที่ ๑ คือ การปลูกไม้โตเร็วเพื่อพัฒนาและสร้างหน้าดินขึ้นใหม่ รวมทั้งยังสามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงได้

ประโยชน์อย่างที่ ๒ คือ ปลูกไม้ดั้งเดิมที่มีความแข็งแรงและทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ

ประโยชน์อย่างที่ ๓ คือ ปลูกไม้ เศรษฐกิจหรือไม้ผล เพื่อนำไม้มาใช้ในอนาคต

ประโยชน์ที่อย่างที่ ๔ คือ การอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่

ปลูกป่า 3 อย่าง
ได้ประโยชน์ 4 อย่าง

พระราชดำริเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

"การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์
ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง แต่มีประโยชน์ 4 อย่าง
คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน
ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอัดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว
ประโยชน์อย่างที่ 4 คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ"

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในการวางแผนการใช้ที่ดิน ณ โรงแรมริมคำ จังหวัดเชียงใหม่
7 มกราคม 2523

1 พอกิน: ป่าไม้กินได้
เป็นการปลูกเพื่อให้เกิดความพอเพียงในการนำมาเป็นอาหาร ยา สมุนไพร และเครื่องดื่ม

2 พอใช้: ป่าไม้ใช้สอย
เป็นการปลูกเพื่อให้เกิดความพอเพียงในการนำมาใช้ สร้างบ้าน ทำเล้าเป็ด-ไก่ ทำด้ามจอบ-เสียม งานหัตถกรรม หรือเชื้อเพลิง

3 พออยู่: ป่าไม้เศรษฐกิจ
เป็นการปลูกเพื่อนำมาเป็นรายได้ของครัวเรือน สามารถนำมาจำหน่ายได้

4 สร้างความสมดุล
สร้างความสมดุลต่อระบบนิเวศ เกิดความอุดมสมบูรณ์ และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า

ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF

ป่าเปียก
แนวพระราชดำริป้องกันไฟป่า

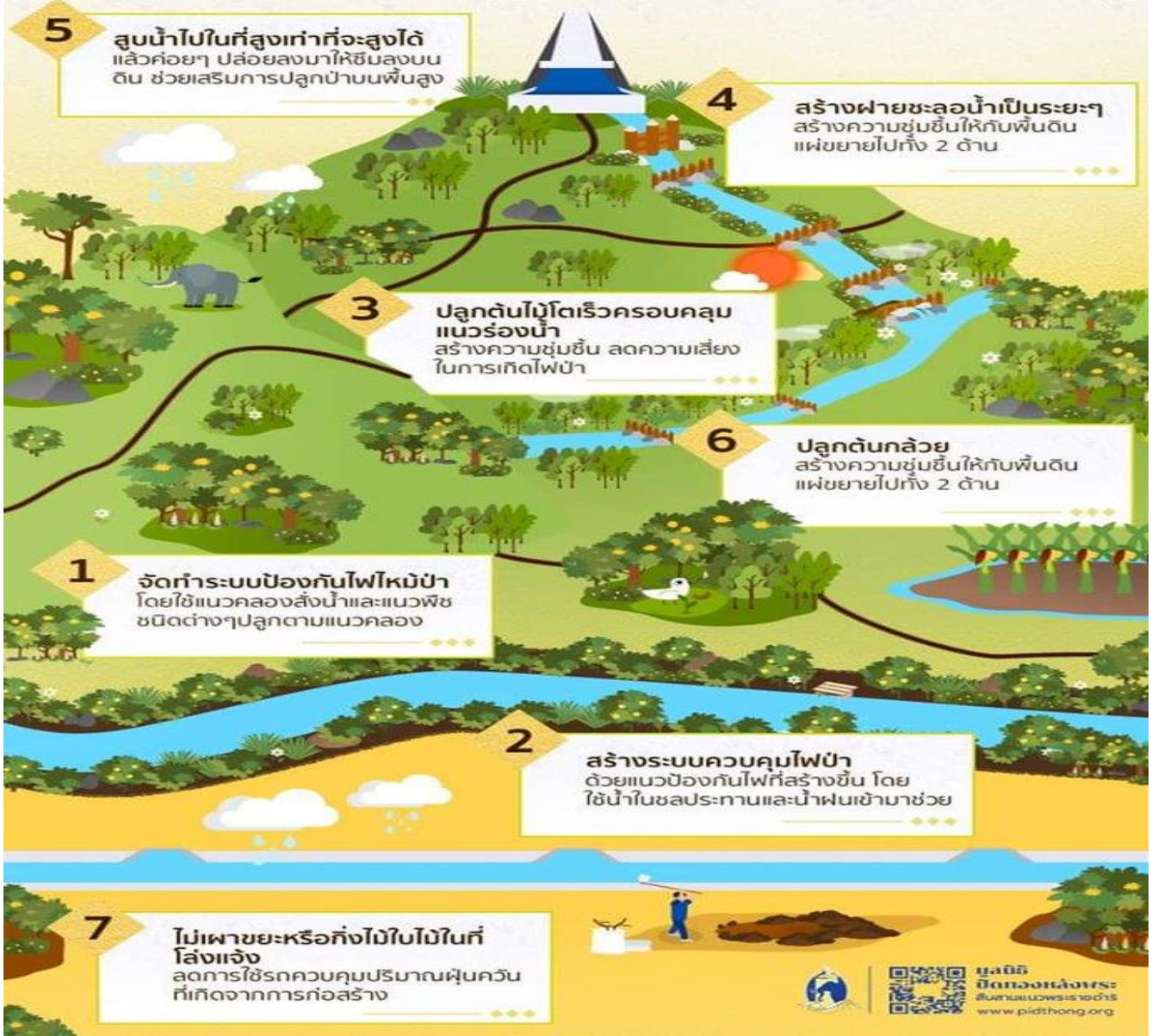

๓.๕ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยนวัตกรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกของโลก ที่ได้รับทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล Global Leader Award จากองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก(WIPO)สืบเนื่องจากพระอัจฉริยภาพ ด้านการประดิษฐ์นวัตกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ฝนหลวง หญ้าแฝก หรือพืชมหัศจรรย์ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยว การใช้น้ำมัน กลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล การใช้น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันหล่อลื่น สำหรับเครื่องยนต์สองจังหวะ ระบบโครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า อุทกพลวัตกังหันน้ำชัยพัฒนา เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ อุปกรณ์ควบคุมการผลักดันของเหลว เพื่อใช้เป็นเครื่องยนต์ที่ขับดันน้ำเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนเรือ ภาชนะรองรับ ของเสียที่ขับออกจากร่างกายเพื่อรองรับปัสสาวะของผู้ป่วย

ไบโอดีเซล

จากพระราชดำริสู่ประชาชนของบิดาแห่งพลังงานไทย

“ ที่ไม่ย่อท้อในการศึกษาแก๊สโซฮอล์
ก็เพราะทราบดีว่าวันหนึ่งเชื้อเพลิงจะน้อยลง
เมื่อของมีน้อยราคาก็ต้องแพง ”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
ณ พระราชวังไกลกังวล 16 สิงหาคม 2548

2 มิถุนายน 2544
ทรงใช้น้ำมันปาล์ม 100%
สำหรับรถยนต์พระที่นั่ง
ในการเสด็จพระราชดำเนิน
ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
เขื่อนคลองท่าด่านฯ
จ. นครนายก

ไบโอดีเซล (Biodiesel) คือ น้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์
และน้ำมันที่เหลือใช้จากการปรุงอาหาร นำมาทำปฏิกิริยาทางเคมีกับแอลกอฮอล์
มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับ “น้ำมันดีเซล”

ส่วนผสมของไบโอดีเซล

น้ำมันพืช, น้ำมันสัตว์ และ **น้ำมันจากการปรุงอาหาร** + **เมทานอล** หรือ **เอทานอล** = **เมทิลเอสเตอร์** หรือ **เอทิลเอสเตอร์** (Biodiesel) + ผลพลอยได้ **กลีเซอรอล (ทำเครื่องสำอาง)**

ข้อมูลจาก หนังสือ 50 Years of the Royal Chitralada Projects

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิชัยพัฒนา

กังหันน้ำชัยพัฒนา

เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำแก่ปวงชนชาวไทย

สิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536
และเป็นสิ่งประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศเครื่องที่ 9 ของโลกที่ได้รับสิทธิบัตร

กังหันน้ำชัยพัฒนาเป็นเครื่องกลเติมอากาศแบบทุ่นลอย
สามารถปรับตัวขึ้นลงได้ตามระดับขึ้นลงของผิวน้ำในแหล่งน้ำเสีย

ส่วนประกอบสำคัญ

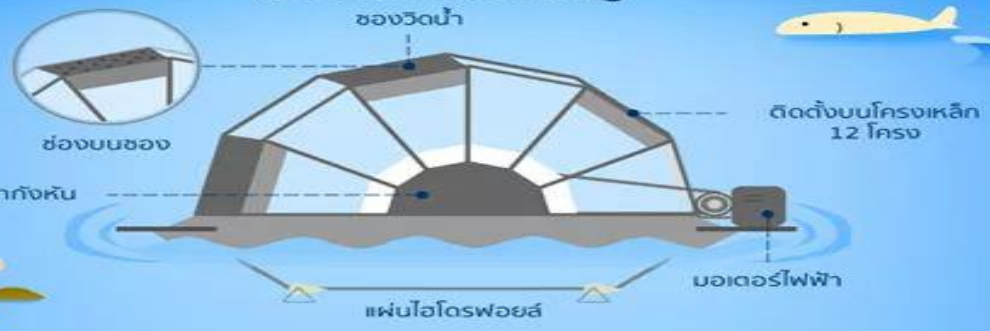

หลักการและวิธีการทำงานของกังหันน้ำชัยพัฒนา

1

ของน้ำจะถูกขับเคลื่อน
ให้หมุนวิดตักน้ำด้วยความเร็ว
สามารถวิดน้ำลึกลงไป
0.50 เมตร

2

เมื่อของน้ำถูกยกขึ้น
น้ำจะสาดกระจายสูงถึง 1 เมตร
ทำให้มีพื้นที่ผิวสัมผัสกับอากาศ
และออกซิเจนละลายเข้าไปในน้ำ

3

ในขณะที่น้ำเสียถูกยกขึ้นไป
จะก่อให้เกิดฟองอากาศ
จมตามลงไปใต้ผิวน้ำด้วย

4

น้ำที่ได้รับการเติมอากาศแล้ว
จะเกิดการถ่ายเทเคลื่อนที่ออกไป
ด้วยการผลักดันของของน้ำ

5

เมื่อของน้ำกดลงไปใต้ผิวน้ำ
จะเกิดการอัดออกซิเจนภายใน
เพิ่มประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อมูลจาก มูลนิธิชัยพัฒนา

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิชัยพัฒนา

๓.๖ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยการเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่คือการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับการเกษตรเพื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ การเกษตรทฤษฎีใหม่ มี ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๑ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น ขั้นผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองให้อยู่รอด หรือ “พออยู่พอกิน” พอเพียงในระดับครอบครัวก่อน แล้วก้าวไปสู่ “พอมีพอกิน” แนวพระราชดำริ ขั้นที่ ๑ ประกาศในปี พ.ศ. ๒๕๓๗

ขั้นที่ ๒ ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง ขั้นนี้เกษตรกรควรรวมพลังในรูปกลุ่มสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจ ในด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการการศึกษาและด้านสังคมศาสนา เพื่อให้สังคมอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขั้นที่ ๓ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า ในขั้นนี้ดำเนินการจัดหาทุน หรือแหล่งเงินประสานกับ หน่วยธุรกิจ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเกษตรกร ธนาคาร สหกรณ์และหน่วยธุรกิจ

เกษตรทฤษฎีใหม่
30: 30: 30: 10

แนวพระราชดำริการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ทำกินเพื่อการพึ่งพาตนเอง

ระบบเกษตรที่ทำให้
เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้

ต้องมีน้ำสำรอง
เพื่อการเพาะปลูก

กำหนดอัตราการใช้พื้นที่เป็น
30: 30: 30: 10 ได้แก่ สระน้ำ ทำนา
ปลูกพืช และที่อยู่ ตามลำดับ

พัฒนาตามขั้นตอน
Step-by-Step Development (3S)

อยู่รอด = **S**urvival

1 เกษตรทฤษฎีใหม่:
แบ่งสัดส่วนพื้นที่ทำกิน
สร้างผลผลิต ให้สามารถ
พึ่งพาตนเองได้

พอเพียง = **S**ufficiency

2 การรวมพลังในชุมชน
ในลักษณะสหกรณ์
ช่วยเหลือกันด้านต่าง ๆ

ยั่งยืน = **S**ustainability

3 ร่วมกันผลักดันให้เกิด
การลงทุนจากแหล่งเงิน
ทำให้เกษตรกรแข็งแรง
ไม่ถูกกดราคา

TSDF

Credit: สำนักงานกปร. และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

๓.๗ ศาสตร์พระราชาว่าด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หรือ Sufficiency Economy เป็นทฤษฎีใหม่ไม่มีในตำราเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นศาสตร์ใหม่ที่สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงคิดขึ้นด้วยความฉลาดรู้ ตั้งแต่ก่อนครองราชสมบัติ (พ.ศ. ๒๔๘๙)และทรงใช้ความฉลาดรู้ จนกระทั่งตกผลึก แล้วเริ่มประกาศพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ต่อปวงประชาครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๑๗

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศชาติ ประชาชน
สมดุล ยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

ภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม

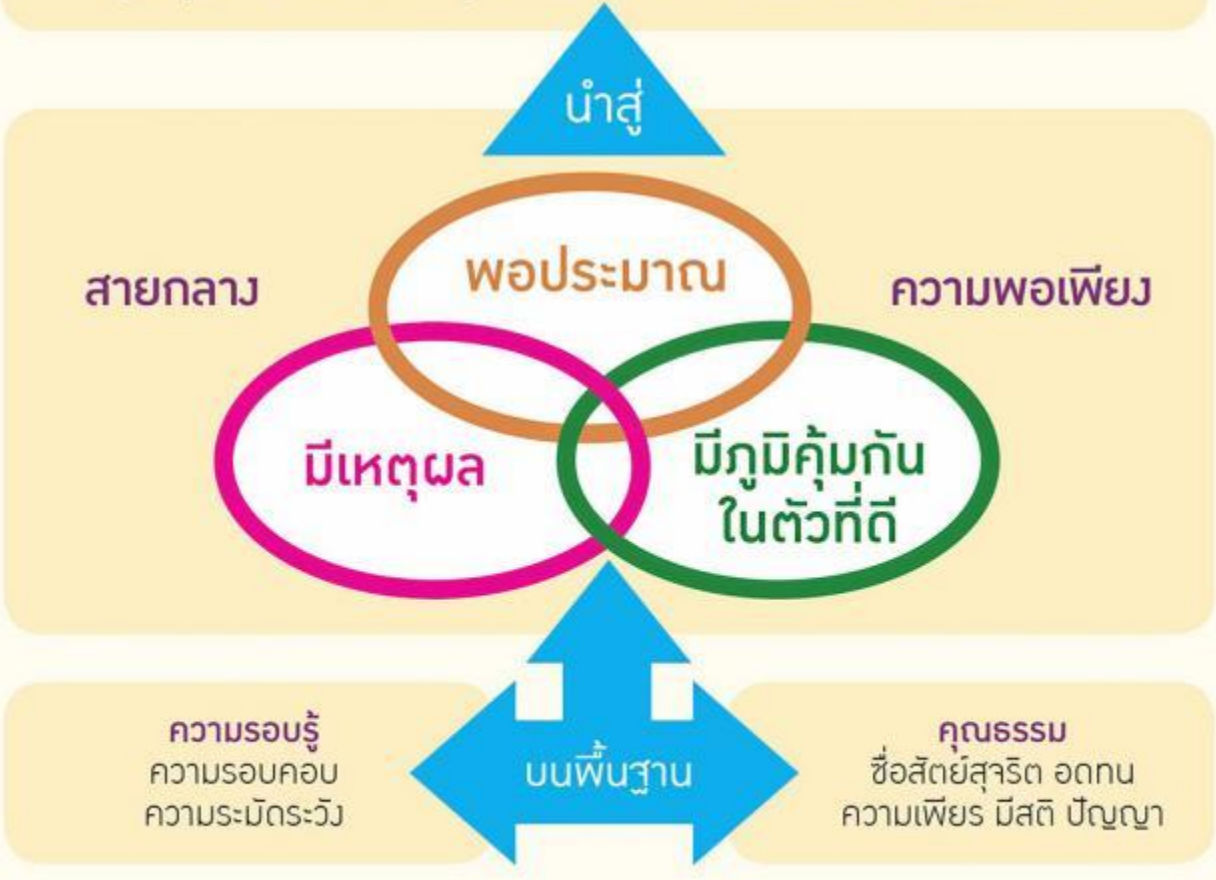

บันได

9 ขั้นสู่ความพอเพียง

ขั้นก้าวหน้า

ขั้นพื้นฐาน

1 พอกิน

2 พอใช้

3 พออยู่

4 พอร่มเย็น

ความรู้ + คุณธรรม

ข้อมูลจาก สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง / เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ มูลนิธิกลิกรรมธรรมชาติ
สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิมั่นพัฒนา

ขั้นตอนการทำงานโครงการ
ตามศาสตร์ของพระราชา

ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิชัยพัฒนา

บันได 3 ขั้น ของคำว่า "พอ"

ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

www.tsdf.or.th | tsdf.thailand

อินโฟกราฟิกโดย TSDF มูลนิธิบันลือศิลปา

“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”

พระปฐมบรมราชโองการ รัชกาลที่ ๑๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินธรมหาวชิราลงกรณ
มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม
บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐

WORKPOINT NEWS

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการออกมหาสมาคม

พระปฐมบรมราชโองการ ร.10

“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”จากพระปฐมบรมราชโองการของ **“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว”** ไม่เพียงสะท้อนถึงพระราชปณิธาน และความตั้งใจอันแน่วแน่ในการทรงงานเพื่อจะสืบสาน รักษา และต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของ **“พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร”**

ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมไหยศูรยพิมาน.

บทสรุปของศาสตร์พระราชา

ศาสตร์พระราชาเป็นพระราชดำรัส พระบรมราโชวาทและการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญา ด้วยความมุ่งหมายพัฒนาป้องกันและแก้ปัญหาให้ประโยชน์สุขแก่พสกนิกรและส่งผลต่อมวลมนุษยชาติทั้งปวงให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุขและยั่งยืน

หลักการสำคัญศาสตร์พระราชาคือ “การพัฒนาแบบองค์รวมและการบูรณาการ” เป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยราชการต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่นโดยงานพัฒนาครอบคลุมตั้งแต่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและน้ำ ไปจนถึงการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การชลประทาน ถนนและไฟฟ้า เพื่อปูทางไปสู่โครงการพัฒนาในระยะยาว นอกจากนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการพัฒนาคน สุขภาวะ การดำรงชีวิต และการศึกษาอย่างมีบูรณาการและเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่รอบด้านและยั่งยืน

บทสรุปของศาสตร์พระราชา

ศาสตร์ของพระราชา เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความสุขแบบยั่งยืนภายใต้หลัก 3 S ได้แก่ 1.Survival (การอยู่รอด) 2. Sufficiency (พอเพียง) และ 3. Sustainability (ยั่งยืน)

การทำงานต้องให้ประชาชนสามารถหารายได้ด้วยตนเองจากการเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร พร้อมทั้งปกป้องสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน ร่วมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายทุกๆ คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนการพัฒนา เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ดังนั้น หลักการสำคัญศาสตร์พระราชา คือ “การพัฒนาแบบองค์รวมและการบูรณาการ” เป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่น โดยงานพัฒนาครอบคลุมตั้งแต่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและน้ำ ไปจนถึงการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การชลประทาน ถนนและไฟฟ้า เพื่อปูทางไปสู่โครงการพัฒนาในระยะยาว นอกจากนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการพัฒนาคน สุขภาวะ การดำรงชีวิต และการศึกษาอย่างมีบูรณาการและเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่รอบด้านและยั่งยืน

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. จงอธิบายความหมายของศาสตร์พระราชา
2. จงอธิบายความสำคัญของศาสตร์พระราชา
3. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คืออะไร จงอธิบาย
4. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“ภูมิสังคม” คืออะไร จงอธิบาย
5. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ“การสร้างคนด้วยการศึกษาและ การเรียนรู้” คืออะไร จงอธิบาย
6. แนวทางการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยมิติ หลัก ๓ ป. คืออะไร จงอธิบาย
7. หัวใจศาสตร์พระราชา คืออะไร จงอธิบาย
8. ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คืออะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง
9. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงจัดตั้งโรงเรียนที่เป็นการศึกษาในระบบ ได้แก่โรงเรียนใดบ้าง
10. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีกี่ศูนย์ มีชื่อว่าอะไรและอยู่ในจังหวัดใดบ้าง